

“TE DOY MIS OJOS”

LA VIOLENCIA CONTRA LES DONES

Ramon Breu

SINOPSI – COMENTARI

Toledo (Espanya). Inicis del segle XXI. En una fosca nit d'hivern, una dona jove, Pilar, surt precipitadament de casa amb el seu fill. Està tan atabalada que surt de casa amb sabatilles. Se'n va perquè el seu marit, Antonio, la maltracta, l'agredeix, la humilia. Al llarg del film, la directora Icíar Bollaín intentarà reflexionar sobre què és el que provoca que en una parella hi hagi una situació de violència. Voldrà respondre's a la següent pregunta: ¿ per què dues persones que s'estimen arriben al maltracte, a la violència i, en ocasions, a l'assassinat?

Feia molt temps que la coguionista Alicia Luna i jo li donàvem voltes al tema de la violència en la parella i veiem que encara que és una constant en els mitjans de comunicació hi havia moltes preguntes que no sabíem com respondre-les, ens diu la directora de la pel·lícula.

Es tracta d'una pel·lícula imprescindible, de visionat obligat per a qualsevol persona amb un mínim de sensibilitat social. És un atroc i precís diagnòstic exposat amb molta atenció al detall, amb maduresa creativa i que es fonamenta en un excel·lent guió i en unes esglaiadores interpretacions de Luis Tosar i de, sobretot, de Laia Marull. El seu personatge, Pilar, és summament complicat. No sap ni qui és ni per què li passa el que li està passant. Una persona anul·lada, dominada que troba en l'explicació dels quadres clàssics, en l'art l'única via per recuperar el gust per la vida.

“Te doy mis ojos” impacta des del començament, no cau en escenes morboses ni efectistes i s'aproxima amb dignitat i bon ofici al malson de la violència contra les dones.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol: Te doy mis ojos.

Any : 2003

Direcció: Icíar Bollaín

Durada: 106 minuts.

Guió: Icíar Bollaín i Alicia Luna.

Producció executiva: Santiago García de Leániz

Música: Alberto Iglesias

Fotografia: Carles Gusi

Muntatge: Ángel Hernández Zoldo

Direcció artística: Víctor Molero

Vestuari: Estíbaliz Markiegi

Intèrprets: Laia Marull (Pilar), Luis Tosar (Antonio), Candela Peña (Ana), Rosa Maria Sardà (Aurora), Kity Manver (Rosa), Sergi Calleja (terapeuta), Dave Mooney (John) , Nicolás fernández Luna (Juan), Elisabet Gelabert (Lola), Chus Gutierrez (Raquel), Elena Irureta (Carmen).

ACTIVITATS

- 1.- En dues ocasions, la Pilar marxa de casa amb les sabatilles posades. Què deu significar aquest detall?
- 2.- ¿ Què diríeu de la mare de la protagonista, el personatge encarnat per la Rosa Maria Sardà ? Analitzeu les seves postures i opinions: No està d'acord en que la seva altra filla es casi pel civil, i a més vol que es casi amb el seu vestit de núvia; està preocupada pel tipus d'enterrament de les seves filles; manté que la Pilar ha de tornar amb l'Antonio, malgrat que ella també va patir, sembla, una situació semblant... En un moment determinat arriba a dir: *Yo aguanté por vosotras.*
- 3.- Com interpreteu que la Pilar llenci el vestit de núvia daltabaix del terrat ?
- 4.- Parlem ara de la personalitat de l'Antonio i del prototipus d'home que representa:
 - Per què reacciona violentament en diversos moments del film?
 - Per què vol separar la Pilar del seu àmbit familiar i dels seus projectes professionals?
 - Com definiríeu la relació que vol mantenir amb la Pilar: domini, possessió...?
 - Com canalitza les seves frustracions i misèries professionals i quotidianes ?
 - L'Antonio personifica un tipus especial de comportaments masculistes. Opineu sobre quina manera es podrien evitar.
 - Què deu significar que li digui a la Pilar, de manera afectuosa, “canija”?
- 5.- Els quadres, la història de l'Art... què representa per a la Pilar?

6.- Parlem del títol de la pel·lícula, *Te doy mis ojos*. A meitat del film, l'Antonio i la Pilar es reconcilien, momentàniament. La Pilar, al llit, li diu al seu marit: *Te doy mis brazos; te doy mis piernas; te doy mis dedos; te doy mi cuello, te doy mis pechos; te doy mis manos; te doy mis ojos, mi boca...* Ja al final, la Pilar li diu a la seva germana: *Tengo que verme. Hace demasiado tiempo que no me veo*. Interpreteu totes aquestes paraules.

7.- Després de la darrera agressió i humiliació, la Pilar presenta una denúncia a comissaria. El policia li demana un informe mèdic i li diu, entre d'altres coses, que descrigui allò que ha passat. La noia decideix marxar. Què n'opines d'aquesta seqüència? Què vol denunciar la directora?

8.- El final del film ha estat criticat per algunes persones per considerar-lo massa "light", si tenim en compte com acaben en la vida real casos similars. Què n'opineu?

LES DADES D'UN FENOMEN MAL CONEGUT I POC DEBATUT

Una de cada cinc dones europees pateix o ha patit violència

La violència contra les dones a Europa

Estats	Assassinats de dones	Casos per milió de dones més grans de 14 anys
Romania	119	12,6
Finlàndia	19	8,6
Noruega	12	6,5
Luxemburg	1	5,5
Dinamarca	12	5,4
Suècia	17	4,5
Regne Unit	107	4,3
Alemanya	128	3,5
Espanya	62	2,8
Irlanda	3	2,0
Polònia	30	1,8
Holanda	12	1,8
Islàndia	0	0,0

Font: Centre Reina Sofia. Dades de l'any 2000

Finlàndia i Noruega tenen la més gran taxa d'homicidis

A Europa, els països amb més dones assassinades per la seva parella o pel seu ex company es concentren en regions escandinaves, segons un estudi elaborat pel Centre Reina Sofia. Excepte Romania, dels 13 països europeus dels què aquesta entitat va poder obtenir informació, les taxes més altes les va registrar Finlàndia (8,65 assassinades per milió de dones més grans de 14 anys) i Noruega (6,58), per sobre de Luxemburg (5,56) o Dinamarca (5,42). A Espanya la xifra fou de 2,84 per milió. Aquest estudi, elaborat amb dades dels departaments de policia o dels ministeris de Justícia o Interior, és incompleta, ja que no tots els països van entregar la informació demanada o l'enviada no es va considerar fiable.

Dones mortes. La violència masclista a l'estat espanyol

	2000	2001	2002	2003	2004
Cònjuge	31	25	25	31	31
Ex cònjuge	4	2	2	4	5
Company	12	16	16	18	14
Ex company	3	1	3	9	5
Xicot	8	2	5	6	6
Ex xicot	4	4	2	3	4
TOTAL	62	50	53	71	65

Font: Institut de la Dona

Edat dels agressors

	2000	2001	2002	2003	2004
Menys de 16	0	0	0	0	0
16-17	1	0	0	0	0
18-20	1	0	0	0	2
21-30	7	9	10	7	11
31-40	18	17	11	23	15
41-50	14	9	8	16	15
51-64	6	5	4	12	4
Més de 64	7	6	11	7	13
Desconegud a	8	4	9	6	3

Font: Institut de la Dona

ACTIVITATS

1.- Feu un treball d'interpretació de les dades presentades a partir de les següents qüestions i d'altres que vulgueu comentar:

- Per què deu ser que hi ha tants casos de violència als països del Nord d'Europa?
- Per què els cònjuges són els més agressors?
- Valoreu l'edat dels agressors.
-

2.- A continuació feu un debat a classe.

MESURES CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

JUECES DE BARCELONA VEN INNECESARIOS LOS JUZGADOS DE VIOLENCIA DOMÉSTICA

Los magistrados prevén un rápido colapso

Los jueces de Barcelona consideran innecesaria la creación de juzgados especializados en violencia sobre la mujer al considerar que no servirán para combatir con más eficacia los casos de malos tratos. Los 33 magistrados de Barcelona se pronunciarán hoy de manera oficial en la junta convocada para debatir esa cuestión, aunque en los últimos días ya lo han hecho de manera oficiosa.

(...) El juez decano de Madrid, José Luis González Armengol, ya advirtió ayer de “las consecuencias negativas y perniciosas” que comportaría la puesta en marcha de estos juzgados, previstos en la Ley Integral contra la Violencia de Género cuyo proyecto fue aprobado el 7 de octubre de forma unánime por el congreso.

En términos similares se expresó la decana de Barcelona, Maria Sanahuja. Ambos coincidieron en pronosticar que los nuevos juzgados nacerán colapsados porque no podrán absorber los asuntos que actualmente se tramitan en los juzgados de instrucción.

En el caso de Madrid, el juez decano aseguró que cada juzgado debería afrontar unos 420 asuntos mensuales, más de una media diaria de ocho peticiones de órdenes de protección, más los asuntos civiles de separación matrimonial que también serían de su competencia si media denuncia penal.

(...) La vocal del Consejo General del Poder Judicial y presidenta del Observatorio sobre Violencia Doméstica, Montserrat Comas, rechazó ayer las críticas y consideró “prematureo” aventurar un colapso. “Se crearán los juzgados que hagan falta en cada partido judicial, de acuerdo con las necesidades reales”, aseguró Comas (...).

El País, 10 de noviembre de 2004

PARLA SOLEDAD MURILLO, SECRETARIA GENERAL DE POLÍTQUES D'IGUALTAT

No és un tema de dones contra homes i aquesta primera lectura esbiaixada i molt interessada ha estat desautoritzada. Els sentiments són una condició de vulnerabilitat. Les dones no denuncien per aquesta vinculació amorosa amb el seu agressor i això és indefensió. Quan una dona amenaça un home aquest no experimenta terror o indefensió. A l'inrevés, una coacció o una amenaça acostuma a ser l'avantsala de lesions o, fins i tot, la mort.

He parlat amb ells (els jutges) i no saben el que són els maltractaments, els veuen com una violència més i no entenen la retirada de denúncia, la reconciliació... És un problema de formació.

(Traducció de Cinescola)

EL CAS D'ALEMANYA

Any rera any, més de 40.000 dones s'han de refugiar de les agressions i maltractes dels seus marits o companys en una de les més de 400 Cases de Dones existents.

En només un dels 16 estats que formen part d'Alemanya, Baviera, la policia va haver d'intervenir en 11927 casos durant l'any passat. En 6447 d'aquests casos es van registrar lesions lleus, i en 1093 lesions greus.

Per abordar el problema, l'any 2002 va entrar en vigor una Llei de Protecció que es refereix tant a agressors masculins com a femenins, i no predetermina quin tipus de relació els uneix amb les seves víctimes. Per violència domèstica es considera tota classe de *violacions il·legals i premeditades del cos, la salut i la llibertat de l'altra persona*, independentment de si aquestes violacions passen dins o fora de casa. També s'ha inclòs en la llei l'agressió psíquica a través d'amenaçes o vexacions. El principal avenç, no obstant, és la introducció d'una senzilla màxima: *és l'agressor qui ha de marxar*.

El primer recurs per a les víctimes segueix sent avisar la policia i presentar denúncia.. Sense necessitat d'ordre judicial, els agents poden expulsar de casa l'agressor. En alguns estats federats, la prohibició de tornar a casa pot durar fins a dues setmanes. La llei possibilita que les víctimes acudeixin als tribunals civils i obtinguin una protecció més permanent.

Un cop que a l'agressor se li prohibeix apropar-se o comunicar-se, la víctima es pot quedar a l'habitatge com a mínim sis mesos, encara que no tingui contracte de lloguer o títol de propietat.

Organitzacions com el Centre d'Intervenció contra la Violència Domèstica a Berlín (BIG) , diuen que la llei ha estat molt eficaç. *Hem comprovat que els homes alemanys acostumen a fer cas quan un policia o un jutge els ordena terminantment allunyar-se de la dona a qui han maltractat*, diu una dels seus responsables, Beate Nink, que afegeix, *promulgar una llei és només un primer pas, després s'ha d'entrenar als qui l'han d'aplicar.*

C. Krauthausen. Berlín
El Periódico, 24 d'abril de 2004

ACTIVITATS

- 1.- Debateu la postura dels jutges que es queixen de la creació de jutjats per a la violència domèstica i comenteu les paraules de la Secretària General per a Polítiques d'Igualtat.**
- 2.- Dissenyau un conjunt de mesures per lluitar contra la violència contra les dones.**

TESTIMONIS DES DEL MALSON

“ME PONÍA LA PISTOLA EN LA CABEZA”

Sueño que estoy con él en una casa. Todo se llena de agua y yo me ahogo. María C., de 43 años, lleva un lustro lejos de su primer marido, pero él sigue en sus pesadillas: 18 años de golpes no se olvidan. A veces se despierta porque se ha orinado de miedo. La angustia continúa al abrir los ojos: teme volver a encontrarlo.

Con la mirada fija y a ratos vacía, María C. relata un rosario de palizas. *Siempre acababan igual: yo en posición fetal contra la pared y el pateándome. Se movían los cuadros de la vecina pero nadie me ayudaba. Muchas veces me pegaba delante de los niños. Tiene pistola por su trabajo. A veces me la ponía en la cabeza. El cañón está muy frío. Al llegar a casa yo le sacaba las balas a escondidas. Volvía a cargarlas antes de que se fuera.*

Sigues viviendo así porque estás anulada. Eres dependiente y te sientes una mierda. Llegas a creer que has hecho algo para que te pase eso. Él me hacía sentirme inferior y me creí que lo era, explica María C. *La violencia impide pensar a la víctima, que sólo intenta minimizar las consecuencias, dice la psicoanalista Milagros Oregui, que ha tratado casos como el de María C. Las víctimas asumen aquello de que quien bien te quiere te hará llorar y piensan: “Me pega porque me quiere, me lo merezco.” Se autodesvalorizan y asumen una conducta masoquista que les hace aguantar. La consecuencias emocionales aparecen a posteriori, como una neurosis traumática,* añade Oriegui.

Corría 1998, *hablé con mis dos hijos y les dije: “Me tengo que ir”. No encontré ayuda por ningún sitio. Me marché con una mano delante y otra detrás y tuve que dejar a los niños con su padre porque no podía mantenerlos, Me fui lejos, a trabajar en un almacén de fruta. Era un trabajo muy duro y tenía la espalda destrozada de las palizas. Sin embargo, el poder ganarme la vida me dio mucha fuerza. Al año siguiente, me marché a Madrid para buscar un empleo mejor. En esa ciudad encontró un trabajo como informática y una nueva pareja (eso me ha ayudado a ver que no todos los hombres son iguales). Pero su pesadilla sigue ahí.*

Todavía me quedan varias operaciones por las lesiones que me causó, , entre otras la del tímpano que me reventó, y estoy con ayuda psicológica, detalla María C. Su psiquiatra le ha diagnosticado “neurosis traumática” debida a la *presión psíquica de vivir bajo una amenaza constante y a las secuelas que persisten debido a los malos tratos.* La terapia, dolorosa, trata de convertir las vivencias humillantes en fortaleza.

Ojalá contar todo esto sirva para que despierten otras mujeres que están como yo estuve, dice María C. A ellas les ofrece las líneas que escribió uno de sus peores días: *No conozco a esa señora que llaman felicidad. Para mí la verdadera dicha sería la muerte. Una muerte sin dolor, sólo un dulce sueño (...)* Ésa es mi felicidad, *dejar de sufrir, no llorar nunca más.*

Charo Nogueira. “Cinco víctimas de la violencia machista relatan cómo lograron abandonar a sus maltratadores” EL PAÍS, 25 de noviembre de 2004

“SENTO ANGOIXA I IMPOTÈNCIA”

La dona que s’ha tancat a casa seva, a Puigcerdà, per por al seu company, diu que es sent condemnada.

Sento angoixa i impotència, explica la Beatriz mentre no deixa d'entrellaçar nerviosament els dits de les seves petites mans i de reüll mira el seu nadó – de només tres mesos – que dorm plàcidament en un sofà davant d'un aparell de televisió que funciona per a ningú. Beatriz P.M. és una jove de Puigcerdà de 27 anys i mare de tres fills, que fa més d'una setmana que es troba tancada a casa seva per por a que el seu antic company sentimental, Ramon B.M. compleixi les amenaces de mort que m'ha fet. Sobre Ramon pesa una ordre judicial de no apropament a la dona que, durant agost i setembre, va rebre protecció policial per ordre judicial com a conseqüència de les denúncies per agressions i amenaces que va presentar contra el seu company sentimental.

La jove no es cansa de demanar que la única cosa que demana és que *la justícia es mogui*, perquè tem que pot estar en perill ella i el seu nen petit. Una decisió judicial permet al seu excompany poder visitar el nen dues vegades per setmana. Diu que es sent *desprotegida* i que *des del dia 25 d'octubre o estic reclosa a casa o, quan surto, he d'anar acompanyada de la meva mare per por a trobar-me'l*. La Beatriu no pot deixar de pensar en tot el procés viscut amb en Ramon. Recorda *com em colpejava sense cap raó diverses vegades quan estava embarassada* o el procés *de paranoia que va patir el Ramon quan va començar a dir que hi havia lladres a casa, després deia que no eren lladres sinó amants o, finalment, quan va començar a sospitar de tots els seus amics perquè deia que el fill no era seu*.

Antoni F. Sandoval. La Vanguardia 5-11-04
Traducció i adaptació: Cinescola

ACTIVITATS

- 1.- Compareu aquests casos reals amb la història que explica “Te doy mis ojos”.**
- 2.- Per què en els mitjans de comunicació cada cop apareixen més casos com els de les notícies que hem reproduït.**
- 3.- Ja que parlem dels mitjans de comunicació, parlem ara de la publicitat. Feu un recull d'anuncis gràfics i televisius on:**
 - a) Es presenti el cos de la dona associat a un producte de forma que la possessió d'aquest s'associï a valors específicament femenins.**
 - b) Apareguin imatges de models de dona associats a comportaments estereotipats en l'àmbit domèstic.**

A continuació decideu si també es poden considerar *telescombraries*, quins drets vulneren i quina influència poden tenir en la violència contra les dones.